

JÄGAREN

Kathi Lynn Austins arbetsmetod är minst sagt okonventionell. Liten och nätt med en oskyldig uppsyn utgör hon till synes inget hot för farliga män med makt – något hon har utnyttjat till fullo för att få tillgång till information, platser och människor i sin jakt på krigsprofitörer.

TEXT: MAJSAN BOSTRÖM FOTO: ANNA HUERTA

K

vällen den 2 november 2011 satt Kathi Lynn Austin på Café Minerva, en bar på Manhattan, och skrev på en blogg för CNN om en av världens mest notoriska vapenhandlare – en historia hon aldrig trott hon skulle få berätta, åtminstone inte för allmänheten. Det var det sista av fem inlägg om den ryske flygtransportören Viktor Bouts fällande dom i en amerikansk federal domstol.

– Det var en överklig känsla, fantastisk och samtidigt en besvikelse, berättar 52-åriga Austin som under nästan hela sin karriär och i olika befattningar jagat krigsprofitören Bout, som hollywoodiserats i filmen "Lord of War" med Nicholas Cage i huvudrollen.

– Det är förvisso fantastiskt att han äntligen åkt fast, men att det skulle behöva bli DEA och det med betalda informatörer som egentligen inte är mycket bättre än han!

Austin syftar på de betalda "källorna" (läs: colombianska före detta kokain-

smugglare) som fick miljonbelopp i belöning av amerikanska Drug Enforcement Agency för hjälpen som ledde till häktningen av 45-åriga Bout i Thailand 2008, hans utlämnande till USA 2010 och fällande dom 2011. Bout misstänks ha tjänat uppåt sex miljarder dollar på sina "flygtransportaffärer" och juryn fann honom skyldig på alla fyra åtalpunkter, bland annat konspiration för att ge materiellt stöd eller resurser till en utländsk terroristorganisation.

– Mitt mål har ju varit att han skulle straffas för de brott han begått – både lokalt för hans kriminella handlingar och som krigsförbrytare och för brott mot mänskligheten, säger Austin.

SVÄRIGHETERNA MED att fånga och framför allt fälla krigsprofitörer som Bout ligger i jurisdiktion. Det handlar om logistik på toppnivå, och länder med underutvecklade rättssystem. Oftast levereras vapnen av ett transportföretag registrerat i ett

land, planet i ett andra, det lyfter från ett tredje, lastar i ett fjärde, gör en mellanlandning och lastar mer gods i ett femte, planerar landa i ett sjätte, men dyker upp i ett sjunde. Vems är utredningen?

- Inte nog med att Viktor Bout smugglade vapen och ammunition, säger Austin, han exploaterade sina egna landsmän också. Han betalade piloterna spottstyvror för att flyga odugliga plan och kunde hålla de lägsta priserna. Vid en överraskningsmanöver jag ledde i Kongo 2004 inspekterades 32 plan; endast ett fåtal var flygdugliga, inget hade laglig registrering och inte långt därefter störtade sex av dem med besättning och allt.

- Jag har hållit låg profil i alla dessa år, säger Austin som av säkerhetsskäl är väldigt privat och håller locket på vid alla sina utredningar.

FÖRE BOUTRÄTTEGÅNGEN 2011 hade hon bara givit en intervju om sig själv.

- Men sen insåg jag att ska det bli någon verklig ändring så måste allmänheten världen över förstå hur de här krigsprofitörerna inte bara skor sig på grymma konflikter och hela befolkningars olycka, de är även med och eldar på stridigheterna.

Austin bestämde sig för att skriva sina memoarer. Paramount Pictures ville köpa filmrättigheterna 2008 innan hon ens hunnit få bokkontrakt. Enligt amerikanska medieuppgifter kastade sig FN-ambassadören och skådespelaren Angelina Jolie över rollen, något som Austin inte vill bekräfta, men ler och säger att hon inte heller kan dementera. Men det gick för fort, Austin ville själv ha kontroll över sin berättelse och färdigställa boken först. Random House köpte bokrättigheterna 2009 och för närvarande ligger ett grovt utkast och väntar på redigering till ett färdigt manus så snart Viktor Bout fått sitt straff, förmodligen i slutet på mars. Austin tipsar att boken kommer ut någon gång tidigt 2013. Därefter filmen.

- För att förstå mig, mitt liv och mitt jobb, måste man ha bakgrunden, förklarar hon.

Vi träffas i Virginia, där hon besöker sin mor, och sitter på det enda kaféet på militärs avstånd som serverar en espresso, eller "espresso" som Austin uttalar det.

- Jag måste ha riktigt kaffe annars kan jag inte jobba.

AUSTIN VÄXTE UPP som äldst av fem syskon i delstaten Virginia och drömde om att bli missionär i Afrika. Under hennes uppväxt pågick USA:s medborgarrättsrörelse och

"JAG VAR SÅ NAIV DÅ, MEN DET BLEV MIN STYRKA, MITT VAPEN."

som tonåring var integrationen mellan svarta och vita skolor i full gång. Hennes föräldrar var mycket liberala för den tiden och platsen och i Austinhemmet gjorde man inte skillnad på folk, oavsett färg. Efter sina universitetsstudier fick Austin jobb som forskningsassistent på National Security Archives i Washington DC.

- Men då ett jobb på Världsbanken i Angola blev ledigt, hoppade jag på det direkt.

Det var 1989 och under tiden i Angola sprang hon på unga legosoldater från trakten, ofta på någon bar, som berättade härresande historier om vapensmuggling.

Då visste inte Austin riktigt vad hon skulle göra med informationen, "men när man börjat lyssna ville man veta mera".

Sagt och gjort, då uppdraget för Världsbanken (som till dags dato är det bäst betalda jobbet hon någonsin haft) var över tog hon sina besparingar och drog söderut. Själv. Iklädd träskor och minikjol.

- Jag var så naiv då, säger hon och skrattar, men det blev min styrka, mitt vapen. Det var ingen som trodde annat än att jag var en "oskyldig liten biståndsarbetare".

NÅGRA ÅRSENARE befann sig Austin i Sydafrika, på uppdrag för The Institute of Policy Studies i Washington DC, för att dokumentera vapenflödet som destabiliserade regionen. Vid det här laget hade naiviteten blivit till en arbetsmetod. Hon hade även börjat få respekt inom afrikanska kretsar och var en av få som fick bevittna Nelson Mandela rösta på hemlig plats i landets första demokratiska val 1994, då de första rapporterna kom från Rwanda.

- Vi höll som bäst på att fira då vi började höra rykten om att tio belgiska fredsbevarare blivit mördade och att FN höll på att dra sig ur Rwanda. Det talades om massmord.

Austin tog sig in i ett Rwanda lamslaget av våldtäkter, stympningar och mord, fast besluten att ta reda på exakt vad som pågick och vem som låg bakom vad.

I sin rapport för *The Fund for Peace* åtta år senare skrev hon:

"I ett flyktingläger som hette Lac Vert i utkanten av Goma hittade jag Överste Théoneste Bagosora* och andra huvudmisstänkta. De hade tagit över FN-lägren

Namn: Kathi Lynn Austin.

Titel: Executive Director för The Conflict Awareness Project (hennes egen ideella organisation, finansierad av privatpersoner, näringslivet och organisationer).

Yrke: Vapenhandelsexpert och utredare av all slags krigsprofitering (vapen, naturresurser och utrotningshotade djur).

Utbildning: Studier i historia och religionsvetenskap.

Familj: Vänner och familj finns över hela världen.

Ambition: Att sätta precedensfall för att lättare kunna dra inför rätta och fälla krigsprofitörer på både en nationell och internationell nivå.

Fritid: Kathi slappnar av med yoga och fotvandrar så fort hon får tillfälle. Då hon inte är ute i fält består hennes arbetsgarderob av mestadels svarta plagg, hennes domstols-outfit - en liten sidenklänning i 50-talsstil som hon bär som en tunika över svarta byxor och favoritbootsen med fredsmärken i sulorna.

som de använde som baser - en perfekt täckmantel. Omgiven av vakter och nedtyngd i guldsmycken berättade Bagosora, som inte var blygsam, om sina kommande militära planer för Rwanda - att fortsätta kriga tills alla tutsis var utplånade. Efter ett antal intervjuer, ständigt avbrutna av satellittelefonersamtal, med dem som var direkt inblandade i vapensmuggling fick jag information om vapenarsenaler och viktigast av allt, från vem och hur de fått tag i vapnen."

- Ofta är de här människorna (som Bagosora) så otroligt självupptagna att de inte tänker tanken att något skulle kunna användas emot dem, förklarar Austin.

*2008 blev Théoneste Bagosora dömd till livstid i fängelse för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelse av den Internationella tribunalen för Rwanda.

"VÅRA KARRIÄRER TOG FART UNGEFÄR SAM- TIDIGT, PÅ ETT VRICKAT SÄTT HAR VI FÖLJT VARANDRA."

Austin sa att hon forskade för Institute of Policy Studies, ett neutralt klingande namn (som tekniskt sett var sant) och behövde höra deras version. Hon fick flera namn. Ett var Viktor Bout.

- Våra karriärer tog fart ungefär samtidigt, på ett vrickat sätt har vi följt varandra, säger Austin.

AUSTIN HAR HJÄLPT TILL att dokumentera Bouts (och andra smugglares) komplexa nätverk sedan 1994, först som konsult för Human Rights Watch och för Washington-baserade The Fund for Peace, innan hon så småningom började arbeta för FN som vapenhandelsexpert. Numera driver hon The Conflict Awareness Project, som försöker få krigsprofitörer och transnationella kriminella nätverk inför rätta på uppdrag av olika organisationer. Hon är förtegen om sina pågående fall men berättar att hennes organisation agerat konsult för bland andra Oxfam International, norska regeringen och för filantropen Georg Soros Open Society Foundations. Arbetet kan

bestå av allt från att lusläsa tullhandlingar, konferenser med utredare i Haag till intervjuer och möten med informatörer som riskerar sina liv i världens mest våldsamma hörn.

- Jag trivs bäst ute i fält och tror jag kan göra mer nytta genom att leverera dokumentation till lagstiftarna, än att själv sitta bakom ett skrivbord, säger hon.

Austin är noga med att poängtera att hon inte lever ett "vanligt" liv och att hon trivs med det, ett faktum som inte alltid varit helt enkelt att vänja sig vid för familjen.

- Numera är jag väldigt stolt över Kathi och har en större förståelse för vad hon jobbar med. Men så var det inte från början, säger Bette Fields, Austins mamma som är djupt religiös. Jag oroade mig och oroade mig, ibland kunde det gå månader utan att vi hörde något. Vi fick ringa till Röda korset och be någon leta reda på var hon kunde befinna sig och om hon fanns i livet. Till slut fick jag bara lägga det i Guds händer.

NÄR AUSTIN KOMMER HEM från ett långt uppdrag är det alltid jobbigt.

- Hemma i USA har vi i-landsproblem, något som är väldigt svårt att anpassa sig till då man sett människor dö mitt framför en, förklarar hon. Jag har sett hela byar förintas. Förtvivlade kvinnor som hållit fram sitt barn "Please take my baby".

Austin sträcker ut armarna i en gest för att visa.

- Ropen på hjälp ekar fortfarande inuti mig.

Vi blir tysta en stund och jag känner mig plötsligt skyldig över att ha irriterat mig över för mycket hasselnötssirap i min latte. Men Austin är inte den som kommer med pikar. Hon känns tålmodig och varmhjärtad, mån om att välkomna mig in i hennes värld. Eller verkligheten. Jag blir ett praktexempel på dem hon vill nå med sin bok.

Dessutom spenderar hon en massa tid på att förbereda sig inför FN:s konferens om vapenhandelsavtal på Manhattan i juli där hon både ska agera rådgivare i förhandlingsprocessen och bidra med bevis.

- Bout är direkt och indirekt skyldig till flera av mina vänners död, berättar hon. För att inte tala om alla oskyldiga människors liv som gått förlorade. Nu har vi äntligen satt P för Viktor Bout; det är dags att sätta stopp för resten. □